

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 21. 9. 2017

Číslo: Ročník 27 (2017), Číslo 3

Sekce: Jak na to?

Název článku: Jak na mediální výchovu v knihovně

Autor: Vanda Vaníčková

Zdroj: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20170315>

Jak na mediální výchovu v knihovně

Vanda Vaníčková

Označíme-li něco slovem výchova, už z podstaty složitosti takového procesu očekáváme, že půjde o dlouhodobější aktivitu. Výchova dětí nebo psa také (bohužel) nefunguje na lusknutí prstů. **Mediální výchova** neboli snaha naučit jedince rozumět médiím, pracovat s nimi a efektivně je využívat, to je rovněž běh na dlouhou trať. Jak se mohou do tohoto „vytrvalostního závodu“ ještě více zapojit knihovny?

Rozmach médií jde ruku v ruce s rozvojem technologií, kanály komunikace jsou důmyslnější a stále více se nám cíleně přizpůsobují. Opravdu není náhoda, když se vám začnou po dokončení studia (o kterém se zmíníte na internetu) objevovat na obrazovce pracovní nabídky, reklamy na rekvalifikační kurzy, zahraniční studijní pobyty a třeba i hypotéky. *Velký bratr vše vidí...*

V úvodu článku jsem záměrně uvedla spojení *zapojit ještě více*, protože drtivá většina knihoven na návštěvníky svou činností, nabízenými službami a pořádanými akcemi již (výchovně) působí. A když zmiňuji návštěvníky, nemyslím tím pouze děti, ale i dospělé, protože ti jsou možná překvapivě daleko více ohrožení. Děti vede k mediální gramotnosti škola, dospělí jsou ponecháni „na pospas mediální realitě“ a musí ji vyhodnotit sami.

Mediální gramotnost je cílem mediální výchovy. Mediálně gramotný je ten, kdo dovede interpretovat mediální sdělení, odlišit ho od reality a zhodnotit. Pomyslný opak představuje nekritické přejímání informací, ovlivnitelnost obsahem à la věrně známé „*To je pravda, říkali to v televizi*“ nebo „*Musí to tak být, viděl jsem to na facebooku*“. V dnešní době jsou média neodmyslitelnou součástí každodennosti, a proto je schopnost porozumět tomu, co nám předávají, s nadsázkou klíčová pro přežití. Někdy je to ale oříšek. Za všechno mluví příklad amerického prezidenta Donalda Trumpa či českého politika Andreje Babiše, kteří se s médii nemohou neustále shodnout na tom, co je pravda, kdo co řekl a co je jenom výmysl.

Knihovny jsou vzdělávací instituce a v oblasti mediální výchovy se jim nabízí značný prostor. První cesta, kterou je možné se vydat, představuje **pasivní předávání informací**. Na nástěnkách, webových stránkách nebo profilech na sociálních sítích mohou knihovny umístit popularizační články, infografiky (již vědecky potvrzeno, že obrázky a grafy zaujmou) a další informace, díky nimž se uživatelé dozvědí něco užitečného. Znáte to – čekáte ve frontě, nudíte se a koukáte, kde co lítá nebo kde co visí, a najednou to i čtete...

Při výběru zdrojového dokumentu doporučuji sáhnout po titulech, které problematiku médií lehce zjednodušují (ne však bagatelizují) a zároveň ji zpracovávají metodicky. Ryze odborné publikace o historii a vlivu (mas)medií lze doporučit fajnšmekrům osobně nebo ve speciální vitrině.

Inspiraci hledejte například zde:

- **Základy mediální výchovy** (MIČIENKA, Marek a Jan JIRÁK et al. Praha: Portál, 2007). Přehledně zpracovaná publikace, která kromě teoretických informací přináší i hotové vzdělávací lekce založené na pestrém využití výukových metod. Nevýhodou publikace je, že v rychle se vyvíjejícím světě médií je 10 let dlouhá doba na to, aby bylo vše zcela aktuální (chybějí například sociální sítě v masové podobě, jak je známe dnes).
- **Příručka mediální výchovy** (KROUŽELOVÁ, Dana et al. Pardubice: Koalice nevládek Pardubicka, 2010).[1] Jedná se o příručku, jež je primárně určená gymnáziím, ale přináší graficky zajímavě zpracovaná témata, jež ocení nejen gymnazisté: mediální gramotnost, role médií v informační společnosti, reklama, legislativa a média aj.

- **Didaktika mediální výchovy** (LABISCHOVÁ, Denisa. Ostravská univerzita v Ostravě, 2013).[2] Studijní opora k vysokoškolské výuce obsahuje vysvětlení základních pojmů spolu s četnými odkazy na odbornou literaturu. Ideální text pro zájemce o problematiku mediální výchovy, kteří hledají další zdroje.
- **Tak trochu jiné soudobé dějiny** (VANÍČKOVÁ, Vanda a Gabriela CINGELOVÁ et al. Univerzita Palackého v Olomouci, 2017).[3] Metodický výstup zaměřený na tematiku soudobých dějin. Kapitola Svět videa[4] je věnována využití internetových videí (nejvíce pak server YouTube) ve výuce a výukových lekcích. Jde tak o zpracování aktuálního trendu, kterým žije elektronické mediální prostředí.

Druhou cestou, jíž se může knihovna vydat, je přímo **realizace akcí a informačních lekcí** zaměřených na podporu mediální gramotnosti. Nutným předpokladem jakékoli takové práce je dobrá, až výborná orientace ve zvolené tematice. Kromě samostudia získá knihovník jednoznačně nejvíce zkušeností na vzdělávacím semináři, kurzu či přímo v terénu.

Obsah realizované akce záleží samozřejmě na konkrétní knihovně. Jsou ale témata patřící do knihovny stejně tak jasně jako řízek s chlebem na český výlet. Vyjdeme-li z vymezení ve školních dokumentech,[5] protože neexistuje nějaký obecný standard „mediálně gramotný občan“, vhodnými tématy pro knihovny jsou:

- využívání tištěných i digitálních dokumentů jako zdroje informací;
- role médií jak obecně v demokratické společnosti, tak v rámci regionu a konkrétní lokality;
- média jako zdroj informací, zábavy i naplnění volného času;
- rozvoj komunikačních schopností, například i při veřejném vystupování;
- kritický odstup od medializovaných sdělení (věrohodnost událostí, zpráv a reklamy z hlediska účelnosti nabízených informací).

Na první přečtení školská terminologie působí možná složitě. Vytrvejte, přečtete vše ještě jednou, a už to začne být zřejmé: formulace *využívání tištěných dokumentů* pokryje veškerou činnost od lekcí tzv. knihovnického minima až po radu čtenářů, kde najde článek o historii místního spolku hasičů; *rozvoj komunikačních schopností* může například reprezentovat literární soutěž, kterou pro čtenáře knihovna vyhlásí.

Pro další příklady už zalovte ve své knihovnické paměti a paměti knihovny. Na to, co se úspěšně daří, zkuste navázat složitějšími a propracovanějšími aktivitami (viz publikace o mediální výchově). Různé formáty, různá témata a cílové skupiny. Návštěvníci knihovny se tak zase o kousek přiblíží pomyslné metě a veledůležitému označení **MEDIÁLNĚ GRAMOTNÝ**.

Kontakt na autorku: vandav@seznam.cz; www.vanickova.eu

[1] http://www.mediasetbox.cz/data/_text/000004/prirucka-medialni-vychovy.pdf

[2] http://projekty.osu.cz/svp/opory/PdF_Labischova_Didaktika.pdf

[3] <http://vanickova.eu/cd2/index.html>

[4] http://vanickova.eu/cd2/youtube_videoa.html

[5] Jedná se o vymezení průřezového tématu *mediální výchova* v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, základní dokument státní úrovně vymezující povinný obsah vzdělávání na základní škole a příslušných stupních víceletých gymnázií. K dispozici na: <http://www.msmt.cz/file/37052/>